

14.10.2025

Tilastokeskuksen lausunto toisiolakiin ja siihen liittyviin lakeihin esitettävistä muutoksista

Tilastokeskus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto toisiolakiin esitetyistä muutoksista. Esitämme, että Sosiaali- ja terveysvaliokunta huomioisi lakiehdotuksien arvioinnissa tarpeen parantaa tutkimusvalmisaineistojen saatavuutta terveystaloustieteelliseen ja yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen, sekä kiinnittäisi huomiota Tilastokeskuksen tiedonsaantioikeuksien varmistamiseen kuolemansyytietojen osalta.

Terveystaloustieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tietotarpeet

Tilastokeskus esittää, että Eduskunta ottaisi lakiehdotuksia arvioidessaan huomioon tarpeen muuttaa toisiolakia niin, että myös Tilastokeskus pystyy muodostamaan ja luovuttamaan lain 14:5 §:ssä tarkoitettuja valmisaineistojen terveystaloustieteen ja yhteiskuntatieteiden käyttöön.

Tilastokeskus ylläpitää noin 70 tilastolain perusteella muodostettua pseudonymisoitua tutkimusvalmisaineistoa. Valmisaineistoja käytetään laajasti yhteiskuntatieteellisessä ja terveystaloustieteellisessä tutkimuksessa. Valmisaineistoista johdettuja tutkimustuloksia hyödynnetään myös tietopohjaisessa päätöksenteossa, kuten lainsäädännön valmistelussa ja vaikuttavuusarvioinnissa. Valmisaineistojen saatavuus säästää yhteiskunnan varoja ja parantaa tutkimuksen laatua aineistopohjan, tietokuvausten sekä tiedon yhdenmukaisuuden ja vertailtavuuden parantuessa.

Tilastokeskuksesta annetun lain (48/1992) 2 b § mukaisesti Tilastokeskus voi salassapitosäännösten ja muiden tiedon luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä ottaa vastaan, koostaa ja säilyttää tutkija- ja aineistopalvelua varten sellaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä valmisaineistojen muodostamiseen ja joita luovutetaan tieteelliseen tutkimustarkoitukseen tai yhteiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten tekemiseen.

Valmisaineistolla tarkoitetaan valmiiksi tutkimus- ja tilastointikäyttöön yhdistettyjä tietoja. Näin samaa yhdistämisprosessia ei tarvitse toistaa useaan kertaan aineistoille, joille on toistuvaa käyttöä. Toisiolaista säädettäessä tavoitteena oli, että valmisaineistot tehostavat tietolupaviranomaisen toimintaa, koska niiden avulla voidaan välttää toisille viranomaisille tehtävien poimintapyyntöjen määrää. Tällä hetkellä Findatan kautta haettavana on kuitenkin vain kaksi valmisaineistoa.

Toisiolain alaisten tietojen yhdistäminen esimerkiksi työssäkäynti-, tulo- tai koulutustietoihin edellyttää aina erillisten tietopoimintojen tekemistä alkuperäisistä rekisteritiedoista. Toistuvat poiminnot ovat virhealttiita, hidastavat tietojen käyttöön saamista ja aiheuttavat tarpeettomia kustannuksia tutkijoille. Toisiolain alaiset tiedot ovat tällä hetkellä alihyödynnettyjä terveystaloustieteellisessä ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa.

14.10.2025

Esimerkiksi THL toimittaa yksittäisille tutkimushankkeille hoitoilmoitustietoja Tilastokeskukselle jo nykyisin niin, että tiedot päivitetään 4 kertaa vuodessa. Tutkimusvalmisaineistot olisi mahdollista muodostaa verraten pienin kustannuksin THL:n ja Tilastokeskuksen yhteistyönä siten, että molempien viranomaisten kustannukset ko. aineistojen käsittelystä pienenisivät nykyisestä.

Valmisaineistojen avulla voidaan myös vahvistaa yksityisyyden suojaa. Terveystaloustieteen ja yhteiskuntatieteen tutkimuskysymyksissä ei yleensä tarvita yhtä yksityiskohtaisia terveystietoja kuin terveys- ja lääketieteellisessä tutkimuksessa. Tällöin esimerkiksi tarkat diagnoositiedot voidaan karkeistaa yleisempiin diagnoosiluokkiin.

Tilastokeskuksen tiedonsaantioikeus kuolemansyytietoihin

Tilastokeskus pitää välttämättömänä, että se saa tiedot edelleen voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti arkistointi-, tilastointi- ja tietopalvelutehtäviä varten suoraan THL:ltä sekä kysely- ja välityspalvelun kautta ilman tietolupaviranomaisen päätöstä.

Toisiolakia koskevassa lakiesityksessä todetaan, että tietolupaviranomainen käsittelee kaikki tietolupahakemukset, jotka koskevat Kanta-palveluihin tallennettuja tietoja (6 a § ja 6 b §).

Tilastokeskuksen tehtävänä on kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 1 §:n mukaan säilyttää pysyvästi kuolemansyyasiakirjat. Tilastokeskus laatii hallussaan olevista kuolemansyyasiakirjoista tilastoja ja luovuttaa tietoja tieteelliseen tutkimukseen. Tilastokeskuksella on kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain perusteella oikeus saada kyseiset tiedot.

Ville Vertanen
ylijohtaja,
Kumppani, ja ekosysteemisuhteet

Ville Koskinen
ryhmäpäällikkö,
Tutkijapalvelut